

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора Москаленко Н.В. на дисертаційну роботу Глухова Івана Геннадійовича за темою: «Теоретико-методичні основи програмування занять з плавання студентів закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми. Зростаюча конкуренція на ринку праці в сучасних умовах вимагає від випускників закладів вищої освіти високого рівня працездатності, стійкості до стресових ситуацій, впливу несприятливих факторів зовнішнього середовища та трудової діяльності. Відповідати даним вимогам, бути конкурентоспроможними фахівцями можуть тільки молоді люди, які мають високий рівень здоров'я, фізичної та розумової робото здатності.

За останні роки спостерігається істотне погіршення стану здоров'я та фізичної підготовленості студентської молоді. Це пов'язано не лише з несприятливими соціально-економічними умовами життя і екологією, але і з недостатньою ефективністю діючої в закладах вищої освіти системи фізичного виховання, що вимагає активного пошуку нових форм і методів її вдосконалення.

На сьогодні розроблено значну кількість різноманітних підходів щодо вдосконалення змісту та структури занять з фізичного виховання шляхом впровадження найбільш популярних видів фізичних вправ та видів рухової діяльності, які мають високий оздоровчий ефект.

Одним з улюблених видів спорту серед студентської молоді є плавання, яке є універсальним видом спорту, що має позитивний оздоровчий ефект на стан організму людини. Незважаючи на те, що плавання є обов'язковим розділом дисципліни «Фізичне виховання» у вищій школі, рівень плавальної підготовленості студентів залишається на низькому рівні.

У зв'язку з цим, потребує наукового обґрунтування вирішення завдання раціональної побудови навчального процесу студентів, а саме визначення

обсягу, засобів, форм, методів на різних етапах навчання з врахуванням рівня їх плавальної підготовки.

Значна кількість досліджень присвячена розробленню технологій програмування занять з різних видів рухової діяльності студентів закладів вищої освіти. З огляду на те, що плавання стає все більш популярним у студентському середовищі, виникає потреба в обґрунтуванні технології програмування навчальних занять з плавання у закладах вищої освіти, що й обумовило актуальність дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертаційну роботу виконано згідно з темою 3.3 «Теоретико-методичні аспекти оптимізації рухової активності різних груп населення» зведеного плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури на 2017–2020 рр. (співвиконавець, протокол № 4 від 24.11.2016) та темою «Теоретичні і методичні основи навчання плавання різних груп населення» плану науково-дослідної роботи Херсонського державного університету на 2021–2026 рр. (керівник теми, державний реєстраційний номер: 0121U108015).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження обумовлені сукупністю методологічних і теоретичних позицій дослідження; теоретико-методологічною обґрунтованістю концепції дослідження; аналізом сучасних підходів до вирішення проблеми; організацією експериментальної роботи з використанням комплексу методів дослідження, адекватних об'єкту і предмету, меті і завданням дисертаційного дослідження, практичною апробацією; статистичною обробкою отриманих результатів та позитивним ефектом від втілення.

Достовірність результатів підтверджено достатньою кількістю учасників дослідження. В анкетуванні взяли участь 1513 студентів (I курсу – 646, II курсу – 458, III курсу – 164, IV курсу – 213, V-VI курсів – 32). До

педагогічного експерименту залучено 251 студента Херсонського державного університету.

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях, які зараховані за темою докторської дисертації. Наукові результати висвітлено у 48 друкованих працях, з них 33 наукові статті: 27 статей у наукових фахових виданнях МОН України, 6 з яких проіндексовано у базі даних Scopus; 5 публікацій апробаційного характеру; 10 публікацій, які додатково відображають наукові результати дисертації, у тому числі має 4 авторські свідоцтва на наукові твори і 1 авторське свідоцтво на комп'ютерну програму «SwimCom», розроблену у співавторстві.

Особистий внесок здобувача в опублікованих зі співавторами наукових працях. В опублікованих із співавторами наукових працях здобувачеві належить формулювання основної наукової ідеї, обґрунтування теоретичних та методичних положень концепції програмування занять з плавання, отримання та опрацювання теоретичних й емпіричних даних, проведення узагальнень.

Кандидатську дисертацію на тему «Формування еколого-правової компетентності майбутнього вчителя у процесі валеологічної підготовки» захищено в 2013 році. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської не використано.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження оприлюднено на: міжнародних науково-практичних конференціях: «Фізичне виховання, спорт та фізична реабілітація: проблеми і перспективи розвитку» (2018, Київ); «Актуальні проблеми юнацького спорту» (2018, Херсон); «Традиції та інновації у підготовці фахівців з фізичної культури та фізичної реабілітації» (2019, Київ); «Проблеми, досягнення та перспективи розвитку медико-біологічних і спортивних наук» (2020, Миколаїв); «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (2020, Чернігів); «Фізична активність і якість життя людини» (2019, 2021, Луцьк); «Фізична культура, спорт та здоров'я нації» (2021, Вінниця); «Сучасні

проблеми теорії та практики фізичного виховання, спортивних дисциплін і туризму» (2021, Переяслав-Хмельницький); «Фізична культура і спорт: досвід та перспективи" (2021, Чернівці); «Фізична культура в університетській освіті: інновації, досвід та перспективи розвитку в умовах сучасності» (2022, Дніпро); 2nd, 3rd International Workshop on Intelligent Information Technologies and Systems of Information Security (2021, 2022, Хмельницький); 7th International Conference of the Universitaria Consortium In Physical Education, Sports and Physiotherapy (2021, Iasi, Romania).

Вищезазначене свідчить, що результати докторського дисертаційного дослідження І.Г. Глухова у наукових публікаціях викладено повно та належним чином апробовано.

Наукова новизна, загальнонаціональне або світове значення дослідження полягає у тому, що:

– *уперше* обґрунтовано концепцію програмування занять з плавання студентів, яка залежно від цілей та завдань фізичного виховання визначає раціональну сукупність та об'єм засобів, методів і форм, послідовність їхнього використання на різних етапах освітнього процесу студентів. Це сприяє досягненню базових завдань з підтримання здорового способу життя, покращення показників фізичного розвитку, підвищення фізичної підготовленості студентів та покращенню плавальної підготовленості. Концепція містить змістовну (цілепокладання), методичну (навчання) та організаційну (забезпечення) компоненти на різних рівнях, що реалізовано через програмований зміст занять (ціль, завдання, програма занять, контроль);

– *уперше* обґрунтовано алгоритм програмування змісту занять, який покладений в основу розробки програм занять з плавання для студентів із різним рівнем плавальної підготовленості у процесі фізичного виховання упродовж усього періоду здобуття освіти в закладі вищої освіти;

– *уперше* визначено структуру і зміст контролю плавальної підготовленості студентів, який диференційовано на основі загальних та індивідуалізованих цілей занять плаванням;

– *уперше* визначено сучасні організаційні та методичні особливості занять з плавання студентів та шляхи їх удосконалення при реалізації стандартизованої (інваріантної) та варіативної складових процесу фізичного виховання в сучасних умовах вищої освіти;

– *уперше* обґрунтовано систему постановки цілей, відмінною особливістю якої є врахування варіанту програмованої індивідуальної траєкторії постановки та досягнення цілей студентами та її зіставлення з траєкторією постановки цілей на різних рівнях занять з плавання у процесі фізичного виховання;

– *удосконалено* відомості про пріоритети занять плаванням студентів різних років навчання та спеціальностей;

– *удосконалено* відомості щодо оцінювання фізичного розвитку, фізичної підготовленості, плавальної підготовленості студентів у межах систематичних занять руховою активністю (на прикладі плавання);

– *удосконалено* шляхи оптимізації обліку плавальної підготовленості студентів шляхом програмування проведення контролю та досягнень в освітньому процесі під час занять з плавання;

– *набуло подальшого розвитку* узагальнення наукової інформації з обґрунтування проблематики програмування занять з фізичного виховання студентів;

– *набула подальшого розвитку* диференціація змісту занять з фізичного виховання студентів урахуванням суб'єктивних та об'єктивних чинників освітнього процесу;

– *набула подальшого розвитку* характеристика базових методичних положень занять з плавання студентів ЗВО в сучасних умовах організації освітнього процесу;

– *набули подальшого розвитку* відомості про чинники забезпечення якісного освітнього процесу в ЗВО із дотриманням рівня фізичного здоров'я, фізичної підготовленості студентів на основі застосування засобів плавання.

Практична значущість дисертаційної роботи І.Г. Глухова полягає у впровадженні програм занять з плавання для студентів з різним рівнем

плавальної підготовленості у процес фізичного виховання та їхній експериментальній перевірці; характеристиці ефективного досвіду організації занять з плавання; доповненні системи контролю засобами для визначення рівня плавальної підготовленості студентів у процесі фізичного виховання. Результати дослідження впроваджено в освітній процес з фізичного виховання Запорізького національного університету, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Херсонського державного університету, Хмельницького національного університету, що підтверджено актами впровадження.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Аналіз докторської дисертації І.Г. Глухова дозволяє констатувати, що у рукопису відсутні академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації наукових даних і експериментальних результатів. Також це підтверджено відповідними матеріалами метрологічної експертизи дисертації фахівцями Херсонського державного університету (UNICHECK: дата перевірки 28.08.2023; ID перевірки 1015813392; ID користувача 100011592).

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому та ідентичності змісту реферату і основних положень дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, восьми розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, що містить 577 посилань і додатків. Загальний обсяг – 509 сторінок.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, сформульовано структурні компоненти – мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наведено позиції наукової новизни одержаних результатів, представлено практичну значущість.

У розділі 1 «Сучасні підходи до програмування занять з фізичного виховання студентів» автором проведено аналіз сучасного стану системи фізичного виховання у закладах вищої освіти, окреслено певні суперечності та визначено шляхи її вдосконалення.

Значна увага приділена особливостям програмування занять з різних видів рухової діяльності у системі фізичного виховання студентів як одним із перспективних напрямків покращення якості навчального процесу.

Зроблено акцент на важливості занять з плавання як виду рухової діяльності, який значною мірою впливає на покращення здоров'я студентів і їх підготовку до професійної діяльності. Визначено особливості організаційно-методичного та програмно-методичного забезпечення занять з навчання студентів плаванню.

Аналіз науково-методичної літератури дозволив окреслити наукову проблему – обґрунтування теоретико-методичних основ програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

У розділі 2 «Методи та організація дослідження» автором представлено методи, специфіку їх використання та описано організацію дослідження. Визначено контингент дослідження і представлено його характеристику. Вибір зазначених методів дослідження є адекватним для реалізації сформульованих завдань.

У розділі 3 «Сучасні аспекти організаційно-методичного забезпечення занять з плавання студентів» автором представлені дані, які стосуються ставлення студентів різних курсів та факультетів до особливостей організаційного та методичного забезпечення занять з плавання в сучасних умовах у закладах вищої освіти.

Відповіді студентів щодо мотиваційних пріоритетів, рівня плавальної підготовки показали необхідність диференціації різних аспектів організаційного та методичного забезпечення занять з плавання та впровадження інноваційних підходів в освітній процес з фізичного виховання.

У розділі 4 «Обґрунтування концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання» автором розкриті теоретичні основи програмування у процесі фізичного виховання, що дозволило науково обґрунтувати концепцію програмування занять з плавання студентів.

Значна увага у даному розділі приділена обґрунтуванню постановки цілей

в концепції програмування занять з плавання, яке дає можливість утворення кількох індивідуальних траєкторій програмування занять з плавання студентів залежно від вихідного рівня підготовленості та індивідуально-мотиваційного спрямування змісту занять студентів.

Розроблений алгоритм програмування занять з плавання студентів з різним рівнем плавальної підготовки.

Автором запропонований новий підхід щодо змісту контролю в процесі занять з плавання студентів, який передбачає індивідуально-орієнтований зміст контролю підготовленості студентів та її варіанти з урахуванням об'єктивних чинників.

Було реалізовано програмовий облік даних контролю плавальної підготовленості через автоматизований застосунок. Для розробки були застосовані фреймворк Qt Creator, бібліотека Qt та мова програмування C++. Проаналізовані можливості програми та обране відповідне середовище розробки; розроблені алгоритми та логіка застосунку; налаштовані масштабування та інтеграція під різні платформи.

У розділі 5 «Експериментальна перевірка ефективності програм занять з плавання студентів на різних рівнях плавальної підготовленості» наведені результати експериментальної перевірки ефективності програмування занять з плавання студентів на різних рівнях плавальної підготовленості, яка визначалась за показниками функціональної (діяльність дихальної та киснево-транспортної систем організму), фізичної (швидкісно-силової та силової витривалості) та плавальної підготовленості студентів на окремих рівнях програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

Отримані автором експериментальні дані свідчать про ефективність використання у закладах вищої освіти програмування занять з плавання для студентів з різним рівнем плавальної підготовки.

У розділі 6 «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» автором подано підсумки дисертаційного дослідження, охарактеризовано та узагальнено результати дисертаційної роботи, окреслено їх теоретичну і практичну значущість, висвітлено дискусійні питання, порівняно наукові дані, які отримав

автор, із наявними в наукових і методичних джерелах.

Доповнено дані щодо пріоритетів занять плаванням студентів різних років навчання та спеціальностей; оцінювання фізичного розвитку, фізичної підготовленості, плавальної підготовленості студентів у межах систематичних занять руховою активністю (на прикладі плавання); оптимізації обліку плавальної підготовленості студентів шляхом програмування проведення контролю та досягнень в освітньому процесі під час занять з плавання.

Набули подальшого розвитку, зазнали розширення та доповнення узагальнення наукової інформації з обґрунтування проблематики програмування занять з фізичного виховання студентів; диференціація змісту занять з фізичного виховання студентів урахуванням суб'єктивних та об'єктивних чинників освітнього процесу; характеристика базових методичних положень занять з плавання студентів ЗВО в сучасних умовах організації освітнього процесу; відомості про чинники забезпечення якісного освітнього процесу в ЗВО із дотриманням рівня фізичного здоров'я, фізичної підготовленості студентів на основі застосування засобів плавання.

До спектра абсолютно нових наукових даних, що складають базис наукової новизни дисертації, а також є результатом виконання системного аналізу та застосування практичного досвіду з проблеми дослідження, *належать*: обґрунтування концепції програмування занять з плавання студентів, яка залежно від цілей та завдань фізичного виховання визначає раціональну сукупність та об'єм засобів, методів і форм, послідовність їхнього використання на різних етапах освітнього процесу студентів; обґрунтування алгоритму програмування змісту занять, який покладений в основу розробки програм занять з плавання для студентів із різним рівнем плавальної підготовленості; визначення структури і змісту контролю плавальної підготовленості студентів, диференційованого на основі загальних та індивідуалізованих цілей занять плаванням.

Реферат відповідає змісту дисертації і розкриває основні положення дисертації.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень докторської дисертації:

1. У вступі необхідно було б зосередити увагу на наукових дослідженнях вчених, які стосувались сучасних аспектів програмування у фізичному вихованні.

2. Розділ 1.1 «Теоретичні та методичні підходи до вдосконалення фізичного виховання студентів у закладах вищої освіти» дуже великий за обсягом (38 стор.). На наш погляд, проблему покращення здоров'я студентів необхідно було б представити в окремому розділі.

3. У розділі 3 «Сучасні аспекти організаційно-методичного забезпечення занять з плавання студентів» автором визначається ставлення студентів різних курсів і різних факультетів до організаційних та методичних аспектів занять з плавання. Виникає питання, з якою метою проводилось це порівняння, якщо в дослідженні брали участь однакові групи студентів? А у висновках до третього розділу взагалі не представлена різниця у відповідях студентів різних факультетів.

4. На стор. 303 автор зазначає, що експертами виокремлено 4 групи засобів контролю I групи 50,0-55,56 % відповідей експертів, II група від 44,44 %, III група – 33,33-38,89 %, IV група – понад 33,38 % від загальної кількості.

Виникає питання, який метод був покладений в основу даного розподілу?

5. Не з'ясовано, чому в методах дослідження автор зазначає, що оцінка ступеня узгодження оцінок експертів проводилась з використанням коефіцієнта конкордації, а в розділі 4.4 «Обґрунтування змісту контролю в концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання» використовується показник відсоткового співвідношення від загальної кількості відповідей?

6. У розділі 4 «Обґрунтування концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання» бажано було б узагальнити оцінки експертів і визначити тести для контролю, які запропоновано для кожної групи плавальної підготовленості.

7. У таблицях у розділі 5 необхідно було б представити достовірність відмінностей між показниками.

8. У четвертому висновку об'єднані дані, які стосуються 3, 4, 5 завдань дослідження. Необхідно було б кожне завдання відобразити в окремому висновку.

9. У деяких актах впровадження необхідно було б вказати, що назва пропозицій стосується програмування занять з плавання.

Перераховані недоліки і зауваження мають дискусійний характер та суттєво не впливають на науковий і методологічний рівень дослідження, не знижують його загальної позитивної оцінки і спрямовані на подальше вдосконалення наукових здібностей її автора.

Висновок. Дисертаційна робота Глухова Івана Геннадійовича за темою: «Теоретико-методичні основи програмування занять з плавання студентів закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну стосовно вирішення актуальних завдань галузі, містить сформовану систему знань щодо підходів програмування занять з плавання студентів в закладах вищої освіти, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами) і «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 (п. 7, 9), а її автор, Глухов Іван Геннадійович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання
та спорту, професор,
проректор з наукової діяльності
Придніпровської державної академії
фізичної культури і спорту
Міністерства освіти і науки України

Наталія МОСКАЛЕНКО